

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

**Методичні вказівки
для студентів усіх факультетів**

**ХАРКІВ
ХНМУ
2014**

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

***Методичні вказівки до семінарських занять
для студентів усіх факультетів***

Рекомендовано
вченою радою ХНМУ.
Протокол № 12 від 27.12.2012 р.

ХАРКІВ
ХНМУ
2014

Історія України : метод. вказ. для студ. усіх факультетів /
І. Ю. Робак, Л. І. Глебова, Г. Л. Демочко, О. В. Чернуха. – Харків : ХНМУ,
2013. – 44 с.

Упорядники   І.Ю. Робак
                      Л.І. Глебова
                      Г.Л. Демочко
                      О.В. Чернуха

**Змістовний модуль 1.
Домодерна і модерна історія України.
(з найдавніших часів до початку ХХ ст.)**

Заняття 1. Вступ

План

1. Історія як наука. Предмет курсу «Історія України».
2. Історичні джерела та історіографія.
3. Періодизація української історії.

Основні поняття: історія, історія України, історичні джерела, джерелознавство, речові джерела, археологія, етнографія, етнографічні джерела, лінгвістичні джерела, фольклорні джерела, писемні джерела, історіографія, хронологія, Україна.

Теми презентацій

1. Видатні дослідники історії України та їх погляди.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

1. Визначити види історичних джерел і назвати приклади.

Питання для самоперевірки

1. Коли виникла наука «Історія України»?
2. Хто вважається «батьком» історії?
3. Назвіть методи та принципи дослідження історії?
4. Які види історичних джерел вам відомі?
5. Що таке «історіографія»? Назвіть відомих дослідників історії України.
6. Коли та де вперше зустрічається назва «Україна»?
7. Назвіть періодизацію української історії.

Цільові навчальні завдання

1. Яке значення має вивчення Історії України для майбутнього фахівця?
2. Як зрозуміти формулу «історія – служниця політики»?
3. У чому, на ваш погляд, полягає різниця між патріотизмом і націоналізмом?
4. Який вид історичного джерела вам представляється більш об'єктивним?
5. У чому, на ваш погляд, полягає причина множинності інтерпретацій поняття «Україна»?
6. У чому полягає складність вивчення сучасного періоду української історії?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У першому питанні розглядається предмет курсу «Історія України». Слід звернути увагу, коли виникло поняття «історія», хто є так званим

«батьком» історії та чому його так називають. Звернути увагу на те, що саме вивчає історія України, а також яке виховне значення вона має.

При розгляданні другого питання дайте характеристику видам історичних джерел. Особливо необхідно підкреслити важливість письмових пам'яток. Треба звернути увагу на порівняння та аналіз видів джерел – які на Вашу думку є найбільш достовірними? Дайте поняття терміну «історіографія». Коли з'являється історія України як наука? Яких відомих дослідників історії України Ви знаєте?

У відповіді на третє питання назвіть періодизацію історії України. Наведіть приклади періодизації української історії, запропоновані різними дослідниками, доведіть їх аргументи. Дайте відповідь, коли та де вперше зустрічається назва «Україна». Поясніть, які є найпоширеніші інтерпретації етимологічного походження цієї назви.

Заняття 2. Стародавня історія України

План

1. Первісне суспільство на теренах України. Трипільська культура.
2. Народи, що населяли територію України в давнину (кіммерійці, скіфи, сармати, греки, готи, гуни).
3. Давні слов'яни.

Основні поняття: первісна доба, кам'яний вік, бронзовий вік, залізний вік, палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, первісна людина, неандерталець, кроманйонець, родова община, присвійний тип господарства, виробничий тип господарства, неолітична революція, матріархат, патріархат, Трипільська культура, сусідська (територіальна) община, автохтонне населення.

Теми презентацій

1. Трипільська культура в українській історії.
2. Перші слов'янські археологічні культури.
3. Господарство та суспільний лад східних слов'ян.

Практичні завдання для самостійної роботи студентів

1. Складіть хронологічну таблицю «Народи, що населяли територію України в давнину»:

Назва народу	Коли з'явився	Звідки	До якого терміну перебував	Основні досягнення

Питання для самоперевірки

1. Коли первісні люди з'явилися на території України? Назвіть їх найдавніші поселення.
2. Наведіть періодизацію первісної доби, на чому вона заснована?
3. Дайте визначення «неолітична революція», які наслідки вона мала?

4. Згадайте, що ви знаєте про Трипільську культуру.
5. Назвіть народи, які населяли територію України у давнину?
6. Визначте території розселення слов'янських племен, які згадані у «Повісті минулих літ». Які з них проживали на території України?
7. Яка територія, на думку літописця Нестора, є батьківщиною слов'ян?
8. Як літопис «Повість минулих літ» характеризує побут та вірування слов'ян?

Цільові навчальні завдання

1. Чому використання заліза призвело до різкого зростання продуктивності праці?
2. У чому, на ваш погляд, особливість історичної долі півдня України і чим це можна пояснити?
3. Яку роль, на вашу думку, зіграли античні колонії Північного Причорномор'я у долі сусідніх народів?
4. Які теорії походження слов'ян ви знаєте?
5. Чому сусідська (територіальна) община прийшла на зміну родовій, які наслідки це мало, як вплинуло на долю слов'янських племен?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

Стосовно першого питання студентам необхідно знати періодизацію стародавньої історії України (кам'яний, бронзовий та залізний вік), вміти характеризувати кожен з періодів, визначати притаманні йому особливості. При характеристиці періодів давньої історії треба визначити: а) хронологічні рамки; б) природні умови; в) матеріал для виготовлення знарядь праці; г) суспільний устрій; д) основні заняття; е) рівень духовної культури, наявність релігійних уявлень. На основі здобутих знань студенти також повинні порівнювати періоди давньої історії, вміти характеризувати здобутки людського суспільства на кожному етапі.

Характеризуючи період неоліту, студенти повинні усвідомити сутність та наслідки неолітичної революції – переходу від привласнюючих форм господарювання до відтворюючих, від матріархату до патріархату, виділення парної сім'ї. Для того, щоб змалювати якісні зміни неолітичної революції, як приклад треба навести відомості щодо життя та діяльність носіїв трипільської культури, розквіт якої припадає на період енеоліту. Студенти повинні знати, коли і ким була відкрита трипільська культура, де вона була розповсюджена (назвати ареал розселення трипільців, відомі поселення), чим займалися трипільці. При цьому треба наголосити, що трипільська культура була однією з перших землеробських культур, розповсюджених на території України.

При підготовці другого питання треба охарактеризувати життя та побут народів, що населяли територію України в давнину. Серед народів, які населяли територію нашої держави, необхідно згадати кочівників – кіммерійців, скіфів, сарматів, готів, гунів. До кожного з цих народів мож-

на застосувати таку схему розповіді: 1) визначити час, коли вони перебували на території України; 2) окреслити територію, яку заселяли; 3) назвати основні заняття; 4) дати уявлення про культуру та релігію; 5) визначити причини занепаду. Студентам треба, окрім кочівників, згадати про перебування на території України переселенців з Греції, які заснували свої міста на території Північного Причорномор'я та Криму. Треба визначити причини грецької колонізації, назвати найбільші грецькі міста, вміти співвідносити їх із сучасними містами. При розгляді питання варто визначити основні заняття греків (землеробство, торгівля), відзначити високий рівень грецької культури.

У третьому питанні, що стосується давніх слов'ян, варто дати такі відомості: коли слов'яни вперше згадуються в істориків, у кого саме, під якою назвою. Студентам необхідно приділити увагу *етногенезу слов'ян*, перелічити основні теорії, назвати представників. Інформацію щодо розселення слов'янських племен можна знайти у «Повісті минулих літ» Нестора. Характеризуючи слов'ян, необхідно описати їхні заняття, суспільний устрій, релігію.

Заняття 3. Київська Русь (IX ст. – 30-і роки XII ст.)

План

1. Створення держави у східних слов'ян. Перші київські князі.
2. Соціально-економічний і політичний устрій.
3. Історичне значення.

Основні поняття: Київська Русь, норманська теорія, нормани (варяги), антинорманська теорія, великий князь, удільні князі, бояри, смерди, рядовичі, закупі, холопи, міщанство, біле та чорне духовенство, віче, данина, натуральне господарство, бортництво, ранньофеодальна монархія, вотчина.

Теми презентацій

1. Історична зумовленість і значення хрещення Русі.
2. Походження української державної символіки.
3. Володимир Мономах.

Практичні завдання для самостійної роботи студентів

1. Складіть таблицю «Київські князі та їхня політика»:

Князь	Термін князівства	Основні напрями політики	Значення діяльності

Питання для самоперевірки

1. Коли та за яких обставин утворилася Київська Русь?

2. Як «Повість минулих літ» розповідає про створення Київської держави?
3. Назвіть періоди політичної історії Київської Русі? Які князі тоді керували державою?
4. Які теорії походження Київської Русі вам відомі?
5. Яке значення мало запровадження християнської релігії на Русі?
6. Який політичний устрій мала давньоруська держава?
7. Назвіть основні соціальні верстви давньоруського суспільства.

Цільові навчальні завдання

1. Назвіть теорії походження державності у східних слов'ян, яка з них здається вам більш аргументованою? Приведіть докази.
2. Чому перший період існування Київської Русі літописець назвав «періодом збирання східнослов'янських племен»?
3. Доведіть, що період правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого став періодом розквіту Київської держави.
4. Чому Київську Русь ми називаємо ранньофеодальною монархією?
5. Доведіть, що Київська Русь за соціальним устроєм була ранньофеодальною.
6. Як ви розумієте фразу «панування натурального господарства»?
7. Приведіть точки зору щодо проблеми історичного значення Київської Русі, яка з них вам більш імпонує?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У першому питанні розглядається генезис давньоруської державності. Слід звернути увагу на норманську та антинорманську теорії походження державності східних слов'ян. Коли вони виникли? Наведіть аргументи на користь кожної з них. Якими були соціально-економічні й політичні передумови створення держави? Вкажіть також особливості розвитку Київської Русі в період правління перших князів. Використовуйте складену Вами таблицю.

Розкриваючи друге питання, дайте характеристику соціально-економічного та політичного розвитку Русі. Проаналізуйте характерні риси економіки, поясніть термін «натуральне господарство». Зверніть увагу на існування різних верств населення, як їх називали. Подумайте, що свідчить про формування феодального суспільства. Якими були особливості державного устрою Київської Русі.

При підготовці третього питання підкреслити, яке значення мала Давньоруська держава в історії східних слов'ян. Покажіть могутність держави, її значення для розвитку економіки, соціально-політичного та культурного життя. Треба звернути увагу на значення Київської Русі у світовій історії. Нарешті, наведіть точки зору, які існують в історіографії стосовно історичного значення Київської Русі.

Заняття 4. Феодальна роздробленість Русі. Галицько-Волинське князівство

План

1. Причини, розвиток процесу та наслідки феодальної роздробленості.
2. Боротьба давньоруських князівств проти монгольської навали.
3. Виникнення і розвиток Галицько-Волинського князівства.

Основні поняття: феодальна роздробленість, принцип сеньйорату, принцип вотчини, сепаратизм, Золота Орда, монголо-татарське іго, ярлик, баскаки.

Теми презентацій

1. Данило Галицький як історична особа.
2. Монгольська навала на українські землі, її наслідки.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

Визначити основні етапи історії Галицько-Волинського князівства.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть причини феодальної роздробленості Київської Русі.
2. Якими були наслідки роздробленості?
3. Коли сталася монголо-татарська навала, назвіть її основні віхи та наслідки?
4. Коли виникло Галицько-Волинське князівство, за яких обставин воно було створено?
5. Визначте основні етапи історії Галицько-Волинської держави.
6. Яку роль відіграє Данило Галицький в історії Галицько-Волинського князівства?
7. Хто був останнім князем Галицько-Волинського князівства?

Цільові навчальні завдання

1. Період феодальної роздробленості є закономірним явищем розвитку або ні?
2. Як ви вважаєте, період феодальної роздробленості є ознакою руху шляхом прогресу або це рух шляхом регресу?
3. Які були причини монголо-татарської навали?
4. Назвіть точки зору в історіографії стосовно монголо-татарської навали.
5. Назвіть особливості існування Галицько-Волинського князівства.
6. Яку роль відіграє Галицько-Волинське князівство в історії української державності?
7. Доведіть, що сучасна державна символіка України має історичне походження.

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

При відповіді на перше питання треба звернути увагу на причини, розвиток процесу та наслідки феодальної роздробленості. Розглядаючи процес розвитку феодальної роздробленості, слід наголосити на тому, що перші її ознаки з'явилися після смерті Ярослава Мудрого. Спроба Володимира Мономаха та Мстислава Володимировича відновити єдність руських земель вдалася лише на деякий час, бо після смерті Мстислава Київська держава остаточно розпалася на окремі князівства.

При визначенні наслідків феодальної роздробленості студенти повинні чітко уявляти, що вони були як негативні, так і позитивні. До негативних треба віднести послаблення обороноздатності держави, занепад зовнішньої торгівлі, міжнародного авторитету Київської держави. Позитивними наслідками є удосконалення системи місцевого управління, податкової системи, розвиток місцевої економіки, вдосконалення ремесел, поживлення торгівлі, зростання рівня культури.

При підготовці другого питання необхідно дати загальну характеристику Монгольської держави та визначити етапи їх наступу на руські землі. Студенти повинні обов'язково знати дату битви на Калці, хто брав участь у битві та її результат. У цьому ж питанні студенти повинні вказати наслідки золотоординського панування на руських землях. У студентів мають бути уявлення про точки зору щодо монголо-татарської навали, які існують в історіографії.

Розглядаючи третє питання, слід знати основні етапи розвитку Галицько-Волинського князівства. Студенти повинні почати з князювання Романа Мстиславовича, який у 1199 році об'єднав Галицьке та Волинське князівство у єдине державне утворення. Необхідно охарактеризувати його правління, дати оцінку його діяльності. Також треба зауважити, що після смерті Романа почалася боярська смута, з якою вдалося впоратися сину Данилу лише у 1238 році. Говорячи про правління Данила Галицького, слід звернути увагу на внутрішню та зовнішню політику, боротьбу Данила проти монголо-татар. Далі треба сказати, що після смерті Данила князівство почасти занепадає і врешті-решт опиняється під владою іноземних держав. Наприкінці розгляду питання студенти повинні узагальнити роль Галицько-Волинського князівства в історії української державності.

Заняття 5. Українські землі за литовсько-польської доби (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)

План

1. Політичний і соціально-економічний розвиток українських земель в XIV – першій половині XVII ст.
2. Виникнення українського козацтва та Запорозької Січі.

3. Козацько-селянські повстання проти польсько-шляхетського гноблення наприкінці XVI – у 20–30-і рр. XVII ст.

Основні поняття: експансія, Велике князівство Литовське, Річ Посполита, унія, братства, греко-католицька церква, Дике поле, козаки, шляхта, магнати, Запорозька Січ, гетьман, фільварок, Магдебурзьке право, Литовські статuti, кріпосне право, реєстрові козаки.

Теми презентацій

1. Становище України в складі Речі Посполитої.
2. Заснування Запорозької Січі та її роль в історії українського народу.
3. Петро Конашевич-Сагайдачний.

Практичні завдання для самостійної роботи студентів

Складіть таблицю «Козацько-селянські повстання проти польсько-шляхетського гноблення наприкінці XVI – у 20–30-і рр. XVII ст.»:

Дата	Керівник	Район поширення	Причини поразки

Питання для самоперевірки

1. Яким було становище українських земель у складі Великого князівства Литовського?
2. Назвіть причини Кревської унії, які наслідки вона мала?
3. Назвіть основні етапи об'єднання Литви та Польщі.
4. Яким був зміст та наслідки Люблінської унії?
5. Охарактеризуйте політику Польщі щодо українських земель.
6. Коли виникло українське козацтво, визначте причини його виникнення.
7. Коли і де виникла Запорозька Січ?

Цільові навчальні завдання

1. Порівняйте становище українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.
2. Як ви розумієте термін «кріпосне право»?
3. Які точки зору існують в українській історіографії щодо виникнення українського козацтва?
4. Як ви розумієте формулу «розділай та володарюй». Як вона була застосована поляками щодо українців?
5. Чому Запорозьку Січ називають «козацькою республікою»?
6. Чи можна називати Запорозьку Січ державою?
7. Яку мету мала Річ Посполита, насаджуючи серед українців католицизм та греко-католицьку церкву?
8. Які загальні риси мали усі козацько-селянські повстання кінця XVI – 20–30-х рр. XVII ст.?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

Готуючись до відповіді на перше питання слід звернути увагу на те, що з розпадом Галицько-Волинського князівства українці втратили державність, а їх землі стали об'єктом загарбання з боку інших держав. Назвіть, до складу яких держав входили різні регіони України наприкінці XIV ст. Також необхідно простежити основні етапи об'єднання Литви та Польщі. Докладно розповідайте про зміст та наслідки Кревської, Люблінської та Берестейської унії. Чому Велике князівство Литовське у середині XVI ст. дало згоду на створення Речі Посполитої. Охарактеризуйте політику Польщі щодо українських земель. Порівняйте політичний і соціально-економічний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.

Питання виникнення козацтва та Запорозької Січі слід почати з проблеми походження українського козацтва та дискусійних питань щодо причин виникнення цього феномену української історії. Слід звернути увагу на зовнішній фактор зародження козацтва, зокрема появу Кримського ханства, яке постійно нападало на українські землі. Необхідність стримування татарсько-турецьких нападів зумовило формування козацького війська та Запорозької Січі. Яку роль відіграла Запорозька Січ в історії українського народу? Зверніть увагу на її політичну організацію. Чому її називають «християнською козацькою республікою»? З'ясуйте, які чинники впливали на зростання козацтва, як поляки намагалися протистояти цій тенденції.

У третьому питанні слід звернути увагу на те, що зростання чисельності та авторитету козацтва серед українського народу зумовило його вирішальну роль в організації збройної боротьби проти польсько-шляхетського панування на українських землях наприкінці XVI – у 20–30-х рр. XVII ст. Дайте характеристику козацько-селянським повстанням під проводом К. Косинського, С. Наливайка, М. Жмайла та ін. Що спільного було для всіх повстань, якими були причини їх поразки? З'ясуйте наслідки цих повстань. Яке значення мала «Ординація Війська Запорозького» 1638 р.?

Заняття 6. Хмельниччина та «Руїна»

План

1. Причини, рушійні сили, хронологічні рамки та початок національно-визвольної війни сер. XVII ст.
2. Перебіг бойових дій. Утворення гетьманської держави.
3. Переяславська угода й «Березневі статті» 1654 р.
4. Соціально-економічний розвиток України в другій половині XVII ст. Соціальна політика гетьманського уряду. «Руїна».

Основні поняття: національно-визвольна війна, національна революція, гетьманщина, рушійні сили, Зборівський мир, Білоцерківський мир, Переяславська рада, Березневі статті, слобода, Слобожанщина, чорна рада, Руїна, Малоросія, Андрусівське перемир'я, Вічний мир.

Теми презентацій

1. Утворення козацької держави та її еволюція.
2. Б. Хмельницький – державний діяч і полководець.
3. Слобідська Україна в XVII–XVIII ст.
4. Історія виникнення м. Харкова.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

Складіть хронологічну таблицю «Основні події визвольної війни сер. XVII ст.»:

Дата	Подія	Зміст

Питання для самоперевірки

1. Назвіть причини національно-визвольної війни.
2. Хто став союзником Б.Хмельницького у війні та чому?
3. Назвіть рушійні сили Хмельниччини.
4. Охарактеризуйте Зборівську та Білоцерківську угоди.
5. Основні положення «Березневих статей».
6. У чому суть Гадяцької угоди?
7. Який період української історії називають «Руїною», які були її наслідки?

Цільові навчальні завдання

1. Які точки зору існують в історіографії щодо подій середини XVII ст.?
2. Коли виникла українська державність у ході війни, обґрунтуйте свою точку зору.
3. Які альтернативи мав Б. Хмельницький на початку 1654 року?
4. Як історики оцінюють Березневі статті, наведіть їх погляди.
5. Чому Слобожанщина отримала таку назву?
6. Чому період 1657–1687 рр. називають Руїною?
7. Визначте етапи та причини розділу українських земель у 2-й пол. XVII ст.

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

Розгляд першого питання слід розпочати зі з'ясування стану українських земель у складі Речі Посполитої напередодні Великого повстання, вказавши на гострі суперечності в політичному, соціальному, національному та духовному житті різних верств українського суспільства, які призвели до вибуху 1648 р. Назвіть рушійні сили Хмельниччини? Хто став союзником Б. Хмельницького у війні та чому? Які точки зору існують в історіографії щодо хронологічних рамок подій середини XVII ст.?

При підготовці другого питання слід простежити, як розвивалися події у ході війни? Охарактеризуйте Зборівську та Білоцерківську угоди. Обґрунтуйте точку зору, що важливим наслідком Зборівської угоди стало виникнення української державності. Зверніть увагу на те, як змінювалися

територіальні рамки козацької держави. Дайте характеристику адміністративного поділу, різним гілкам влади, укажіть місце гетьмана в системі влади. Важливим наслідком поразки козацького війська під Берестечком у 1651 р. стало переселення українців на Слобожанщину.

Третє питання слід розглядати, виходячи з можливих альтернатив розвитку подій в умовах, коли українська держава не мала сил завдати остаточної поразки Речі Посполитої та потребувала надійного союзника, який зміг би допомогти у її боротьбі. Зверніть увагу на хід Переяславської ради, які суперечності там проявилися. Проаналізуйте основні умови Березневих статей, яку оцінку надає їм історіографія.

При розгляді останнього питання слід звернути увагу, що смерть Б. Хмельницького стала поворотним моментом в історії національно-визвольної війни. Який період української історії називають «Руїною», якими рисами можливо його охарактеризувати, які були наслідки цього періоду для української історії? Проаналізуйте політику гетьмана І. Виговського, зміст Гадяцької угоди, а також подальші події, які призвели до розділу України. Які висновки слід зробити з цих подій сучасним політикам?

Заняття 7. Україна у XVIII ст.

План

1. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України у XVIII ст. Посилення феодално-кріпосницького тиску.
2. Наступ російського царату на автономію України. Повна ліквідація української державності.
3. Суспільно-політичний лад і розвиток Правобережної України у XVIII ст. Соціально-національні рухи: Гайдамаччина, Опришківство, Коліївщина.

Основні поняття: Гетьманщина, Північна війна, Малоросійська колегія, Задунайська Січ, губернія, Новоросія, Жалувана грамота дворянству, гайдамацький рух, Коліївщина, рух опришків, поділи Речі Посполитої.

Теми презентацій

1. Українське козацтво у загальноісторичному контексті.
2. Соціальні конфлікти за доби Гетьманщини: причини, характер.
3. Гетьман К. Розумовський.

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте діяльність гетьмана І. Мазепи.
2. Які наслідки мав перехід гетьмана І. Мазепи та його прихильників на бік шведського короля Карла XII?
3. Коли відбулася Полтавська битва?
4. Назвіть етапи остаточної ліквідації автономного устрою України Катериною II.

5. Які були причини для виникнення гайдамацького руху на Правобережжі?
6. Охарактеризуйте рух опору польському гнобленню у західно-українських землях XVIII ст.?

Цільові навчальні завдання

1. Порівняйте становище Лівобережної та Правобережної України у XVIII ст.
2. Як ви думаєте, чому більшість українського населення 1708 р. не підтримала гетьмана І. Мазепу?
3. Як ви оцінюєте постать І. Мазепи?
4. Якою була роль козацтва в загальноісторичному контексті протягом його існування?
5. Як поставилася козацька старшина до ліквідації автономного устрою українських земель?
6. Як змінилось геополітичне становище українських земель наприкінці XVIII ст.?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

Розкриваючи перше питання, треба звернути увагу на зміни в соціально-економічному становищі українського суспільства протягом XVIII століття. Хто і коли увів 2-денну обов'язкову панщину? Назвіть засоби, якими царський уряд погіршував соціальне та економічне становище українців. Хто і коли остаточно «закріпачив» українських селян?

При розгляді другого питання треба охарактеризувати діяльність гетьманів України, починаючи з І. Мазепи та закінчуючи К. Розумовським. На Вашу думку, гетьман І. Мазепа зрадник чи ні? Наведіть аргументи, які підтверджували б Вашу думку. Слід згадати конституцію П. Орлика як одну з перших конституцій в Європі. Вкажіть етапи ліквідації української автономії. Яким чином Перша та Друга Малоросійські колегії сприяли цьому?

У третьому питанні визначте особливості в соціально-економічному розвитку, притаманні Правобережній Україні. Які фактори сприяли їм? Назвіть причини гайдамацького руху. Під якою назвою цей рух набув найбільшого розмаху, хто були його ватажками та коли це відбувалося? У якій частині України розповсюджувався рух опришків та хто його найбільш відомий ватажок? Які наслідки це мало для історії Речі Посполитої?

Заняття 8. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)

План

1. Соціально-економічний і політичний розвиток українських земель у складі Російської держави. Криза кріпосництва.
2. Реформи 60–70-х років у Росії і капіталістична модернізація в Україні.
3. Соціально-економічний і політичний розвиток західноукраїнських земель у складі імперії Габсбургів. Імперські реформи Йосипа II та революція 1848 р.
4. Еволюція суспільно-політичного життя в підросійській Україні. Російська революція 1905–1907 рр. і Україна.

Основні поняття: технічні культури, промисли, чумацтво, кріпосне селянство, державне селянство, промисловий переворот, національне відродження, декабристських рух, конституційна монархія, самодержавство, Кирило-Мефодіївське товариство, народовці, москвофіли, хлопомани, Габсбурги, Головна Руська Рада, політична партія.

Теми презентацій

1. Кирило-Мефодіївське товариство.
2. Виникнення українських політичних партій.
3. Аграрна реформа Столипіна в Україні та її наслідки.

Питання для самоперевірки

1. Яке було становище українських земель у XIX ст.?
2. Які українські землі входили до складу Російської імперії?
3. Розкажіть про економічний розвиток України в 1-й пол. XIX ст.?
4. Що таке промисловий переворот? Коли він починається в Україні?
5. Які таємні політичні товариства діяли в Україні в першій половині XIX ст.?
6. Назвіть реформи, які відбувалися в Російській імперії в 2-й пол. XIX ст.
7. Що змінилося в західних регіонах України після революційних подій 1848 р.?

Цільові навчальні завдання

1. Порівняйте становище українських земель у складі Російської та Австрійської імперій.
2. Доведіть, що Російська імперія в першій половині XIX ст. характеризувалась розкладом феодально-кріпосницької системи.
3. Чому кріпосне право в Російській імперії було скасовано тільки в 1861 р.? У чому суть цієї реформи, які її соціально-економічні наслідки для українських земель?
4. Яким шляхом ішов розвиток капіталізму в українських землях?
5. Які чинники зумовили порівняно швидкий розвиток капіталізму в окремих українських губерніях Росії в другій половині XIX ст.?
6. Проаналізуйте рівень соціально-економічного і політичного розвитку східних і західних регіонів України в другій половині XIX ст.

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У першому питанні студенти повинні знати, які українські регіони входили до складу Російської імперії та внаслідок яких подій відбулися такі територіальні зміни. Розглядаючи питання, треба звернути увагу на прояви кризи кріпосницького ладу. Підсумовуючи питання, треба підвести до думки, що у державі склалася нагальна потреба реформування, бо Російська імперія все далі відставала від своїх розвинених європейських сусідів.

У другому питанні слід приділити увагу реформам та їхнім наслідкам. Серед реформ найбільшу увагу треба приділити Маніфесту про звільнення селян, вказати наслідки селянської реформи, а також висвітлити сутність та наслідки земської, військової, фінансової, судової та освітньої реформ. Треба зазначити, що реформи другої половини XIX ст надали можливість подальшій капіталістичній модернізації країни. Дайте оцінку цих реформ.

При розгляді третього питання студенти повинні перелічити території, які потрапили під панування Австрійської імперії (пізніше Австро-Угорщини), відзначити, що вони були значно відсталішими в економічному сенсі, ніж підросійська частина земель, але тут повільно почали розвиватися специфічні галузі промисловості. Відмітити важливу роль національного руху на цих землях, зокрема виникнення гуртка «Руської Трійці», дати характеристику Головній Руській Раді. Головним висновком має стати те, що незважаючи на поразку, революція 1848–1849 рр. мала важливі позитивні наслідки для населення західноукраїнських земель. Вона ліквідувала серйозні перешкоди на шляху розвитку краю. Одним зі здобутків революції стала активізація національно-визвольної боротьби народних мас, піднесення рівня їхньої національної свідомості.

У четвертому питанні студентам необхідно зосередити увагу на суспільному розвитку у визначений час, зокрема сказати, що на нього значно вплинула Велика французька революція та Вітчизняна війна 1812 року. Також треба простежити еволюцію прогресивної української суспільної думки (декабристи, Кирило-Мефодіївське товариство, Громади, Братство Тарасівців), та дати оцінку діяльності названих організацій. У висновку треба зазначити, що ці організації стали підґрунтям для створення політичних партій. У цьому ж питанні треба відмітити вплив революції 1905–1907 рр. на Україну.

Змістовний модуль 2.

Україна в новітній час (1914–початок XXI ст.)

Заняття 9. Перша світова війна і Українська революція (1914–1921рр.)

План

1. Україна в роки I світової війни.

2. Створення Української Центральної Ради та її діяльність. Боротьба більшовиків із Центральною Радою (грудень 1917 – квітень 1918 рр.).
3. Українська Держава гетьмана П. Скоропадського.
4. Громадянська війна в Україні за часів Директорії.
5. Західноукраїнські землі у 1918–1920 рр.

Основні поняття: Антанта, Четверний союз, світова війна, Тимчасовий уряд, двовладдя, Центральна Рада, Генеральний секретаріат, Універсали Центральної Ради, громадянська війна, Українська Народна Республіка (УНР), сепаратний мир, Брестський мир, інтервенція, Українська держава, «отаманщина», Директорія, Акт злуки українських земель, Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР), більшовизм, політика воєнного комунізму, продрозкладка, націоналізація, радянська влада, Варшавський договір, Ризький мирний договір.

Теми презентацій

1. Особливості двовладдя в Україні.
2. Брест-Литовська угода: сутність, значення, наслідки.
3. Політичні погляди та діяльність П. Скоропадського.
4. Життя та діяльність С. Петлюри.

Питання для самоперевірки

1. Коли та за яких обставин була створена Центральна Рада? Хто був її головою?
2. Розкажіть про Універсали Центральної Ради, у чому був їх зміст і значення, коли вони були видані?
3. Коли і де відбувся I Всеукраїнський з'їзд рад, які рішення він прийняв?
4. Що ви знаєте про Брестський мирний договір?
5. Розкажіть про діяльність гетьмана П. Скоропадського.
6. Як розгорталися революційні події на західноукраїнських землях?
7. Підбийте підсумки революційних подій 1917–1921 рр.

Цільові навчальні завдання

1. Які соціально-політичні альтернативи відкривались в Україні після перемоги Лютневої революції в Росії?
2. Як поставилася Центральна Рада до проголошення радянської влади в Петрограді в жовтні 1917 р.? Проаналізуйте взаємини Центральної Ради та Раднаркому Росії.
3. Проаналізуйте основні напрями політики гетьмана Скоропадського. Чому він не знайшов підтримки українського народу?
4. У чому причини поразки Директорії?
5. Які були результати Української революції 1917–1921 рр.?
6. Проаналізуйте причини поразки Української революції 1917–1921 рр.?
7. У чому полягає історичне значення Української революції 1917–1921 рр.?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У питанні, присвяченому Першій світовій війні та Україні, студенти повинні розглянути плани воєвничих блоків щодо України, розкрити перебіг подій на українських територіях, простежити бойовий шлях легіону Українських січових стрільців. Також треба зазначити, що для українців трагізм Першої світової війни підсилювався тим, що вони опинилися по різні боки воюючих сторін.

Під час обговорення другого питання дати загальну характеристику соціально-економічному та політичному становищу в Росії, що склалося після лютневої революції 1917 року. Розкажіть, що Ви знаєте про створення Центральної Ради, хто був її головою? Охарактеризуйте Універсали Центральної Ради, простежте її зовнішню та внутрішню політику. Коли і де відбувся I Всеукраїнський з'їзд рад, які рішення він прийняв? У якому Універсалі йдеться про незалежність України? Назвіть його дату. Розкажіть про умови Брестського мирного договору.

У третьому питанні треба розглянути, яким чином прийшов до влади гетьман П. Скоропадський. Зверніть увагу на його внутрішню й зовнішню політику – дайте оцінку його діяльності. Які, на Вашу думку, були причини державного перевороту в грудні 1918 року?

Розкриваючи четверте питання, зверніть увагу на соціально-економічне та політичне становище України в період Директорії. Розкажіть про воєнні дії на території України в період з 1919 по 1921 рр. Які причини поразки Директорії на політичній арені України? Зробіть висновок за революційними подіями 1917–1921 рр.

Останнє питання включає події, що розгорнулися на західноукраїнських землях у 1918–1920 рр. Коли і де була проголошена Західноукраїнська народна республіка? Назвіть ім'я її президента. Розкажіть, що Ви знаєте про акт Соборності – де і коли він був прийнятий?

Заняття 10. Радянська Україна в 20–30-і роки ХХ ст.

План

1. Міжнародне і внутрішнє становище Радянської України на початку 20-х років. НЕП в Україні.
2. Національно-державне будівництво в 20-ті роки.
3. Соціалістичні перебудови в Радянській Україні. Голодомор 1932–1933 рр.
4. Сталінізм в Україні.

Основні поняття: нова економічна політика (НЕП), продподаток, інфляція, денационалізація, кооперація, «ножиці цін», план ГОЕЛРО, Союз Радянських Соціалістичних Республік (СРСР), політика коренізації, полі-

тика українізації, національне відродження, індустріалізація, колективізація, розкуркулення, п'ятирічки, голодомор, геноцид, інакомислення, репресії, розстріляне відродження, тоталітаризм, конституція, соціалізм, комунізм.

Теми презентацій

Голодомор 1932–1933 рр. в Україні.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

Визначити основні ознаки командно-адміністративної системи в Україні.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть історико-етнографічні регіони України, які входили до складу Радянської України.
2. Яка ситуація склалася в Україні після закінчення української революції 1917–1920 рр.?
3. Причини, сутність та значення НЕПу.
4. Причини згорання НЕПу.
5. Розкажіть про політику українізації.
6. Якими були причини та труднощі індустріалізації?
7. У чому сутність та наслідки колективізації?

Цільові навчальні завдання

1. У чому була необхідність переходу від політики «воєнного комунізму» до нової економічної політики?
2. Які засади лежали в утворенні СРСР? Яку позицію займали керівні діячі України з питань створення СРСР?
3. У чому виявився суперечливий характер процесу українізації?
4. Чому політика НЕПу була приречена на згорання?
5. Порівняйте радянську індустріалізацію та індустріалізацію у західно-європейських країнах.
6. У чому був антинародний характер сталінських методів проведення соціалістичних перетворень?
7. Що таке тоталітаризм? Визначить причини утвердження сталінського тоталітарного режиму.
8. Дайте оцінку Конституції України 1937 р.

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

По першому питанню слід звернути увагу на результати революційних подій для України, підкреслити, що не вдалось об'єднати усі українські землі у складі однієї держави. Назвіть регіони, які входили до Радянської України. Яка ситуація склалася в Радянській Україні після закінчення української революції у 1917–1921 рр.? Визначте причини впровадження нової економічної політики (НЕП), які заходи вона передбачала,

яке значення вона мала для відновлення народного господарства. До якого терміну вона існувала, чому вона була приречена на згортання?

У другому питанні необхідно підкреслити, що пошук форм національно-державного будівництва проходив в умовах гострих дискусій, зіткнення різних думок. Які засади лежали в утворенні СРСР? Яку позицію займали керівні діячі України з питань створення СРСР? З'ясуйте наслідки утворення СРСР для України та особливості процесу коренізації та українізації. У чому виявився суперечливий характер процесу українізації?

Розкриваючи третє питання, проаналізуйте передумови, а також економічні та політичні обставини впровадження політики індустріалізації, визначте її позитивні та негативні наслідки, у чому були її особливості порівняно з країнами Заходу. Проаналізуйте детальніше здобутки та втрати України, назвіть будівництва перших п'ятирічок, у тому числі в Харкові. Розкажіть про перебіг колективізації, зверніть увагу на те, якими методами вона впроваджувалась, які наслідки мала. Обов'язково проаналізуйте причини та наслідки голодомору 1932–1933 рр. Чи можна вважати його проявом геноциду щодо українського народу? У чому був антинародний характер сталінських методів проведення соціалістичних перетворень?

Щодо проявів сталінізму в Україні зупиніться на процесі формування тоталітарного режиму. Що таке тоталітаризм? Визначить причини утвердження сталінського тоталітарного режиму. Зверніть увагу, що важливим чинником функціонування тоталітаризму стали репресії, які почалися на території України ще в 20-х рр., наведіть приклади. Слід підкреслити, що в 30-х рр. терор був спрямований проти усіх верств українського суспільства. Дайте оцінку Конституції України 1937 р.

Заняття 11. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період

План

1. Українські землі під владою Польщі.
2. Українські землі під владою Румунії.
3. Закарпатська Україна в складі Чехословаччини.

Основні поняття: Польща Б, Східна Малопольща, Ліга Націй, політика «пацифікації», осадники, Українська Військова Організація (УВО), Організація українських націоналістів (ОУН), інтегральний націоналізм, терор, ОУН (М), ОУН (Б), греко-католицька церква, Підкарпатська Русь, москвофільство, русинство, українофільство, Мюнхенська змова, Карпатська Січ.

Теми рефератів

1. Степан Бандера: політичний портрет.
2. Виникнення і діяльність ОУН.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть історико-етнографічні регіони України, які входили до складу Польщі, Чехословаччини і Румунії.
2. Яку політику здійснювала румунська влада щодо українського населення?
3. Що таке Польща Б? Яку політику проводила польська влада щодо українських земель?
4. Яка політика Польщі отримала назву політики «пацифікації»?
5. Розкажіть про положення українців у складі Чехословаччини.
6. Що ви знаєте про соціально-економічну ситуацію в західноукраїнських землях, які входили до складу Польщі, Чехословаччини і Румунії?
7. Що таке теорія інтегрального націоналізму?

Цільові навчальні завдання

1. Назвіть головні питання, які стояли в центрі політичного життя західноукраїнських земель.
2. Що таке політика асиміляції? Наведіть конкретні приклади цієї політики щодо українців у Польщі, Чехословаччині та Румунії.
3. З якою метою польська влада проводила політику переселення поляків на українські землі?
4. Як ви зрозумієте «патріотизм» та «націоналізм»? У чому схожість і відмінність?
5. Які методи боротьби здійснювала ОУН? Які наслідки вони мали?
6. Чому ОУН розкололася на ОУН (М) і ОУН (Б)?
7. Як склалася доля Карпатської України?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У першому питанні слід розглянути соціально-економічні, політичні та релігійні утиски Польщі щодо західноукраїнських земель. Розкажіть, що Ви знаєте про політику «колонізації». Які території входили до так званої «Польщі Б»? Яка політика Польщі отримала назву політики «пацифікації»? Особливу увагу приділіть тому, які українські організації виникли у зв'язку з польськими утисками, яку тактику боротьби вони використовували? Розкрийте поняття «інтегральний націоналізм», назвіть імена лідерів цих організацій.

Друге питання розкриває положення українських земель у складі Румунії. Які етапи в політиці румунської влади щодо України можна виділити? Зупиніться на особливостях соціально-економічного та національного розвитку цих земель. Дайте значення терміну «румунізація», у чому він полягав?

Останнє питання характеризує становище українських земель у складі Чехословаччини? Порівняйте соціально-економічне, національне

та релігійне становище українських земель у складі трьох держав, де і чому на Вашу думку це становище було найкращим? Мюнхенська угода та її значення для українців Закарпаття. Що Ви знаєте про Карпатську Україну, хто був президентом цієї республіки, розкажіть її політичну долю та значення в історії української державності.

Заняття 12. Україна в роки Другої світової війни

План

1. Початок Другої світової війни. Приєднання західноукраїнських земель до УРСР.
2. Україна у Великій Вітчизняній війні радянського народу:
  - а) Україна в початковий період війни;
  - б) окупаційний режим в Україні;
  - в) рух Опору;
  - г) визволення України від загарбників.
3. Наслідки Другої світової та Великої Вітчизняної війни для України.

Основні поняття: агресія, Друга світова війна, пакт «Молотова-Ріббентропа», Антиконтинентальний пакт, фашизм, нацизм, радянізація, план «Барбаросса», план «Ост», геноцид, Велика Вітчизняна війна, евакуація, окупаційний режим, «новий порядок», гетто, концентраційний табір, Акт відновлення Української держави, рух Опору, партизанський рух, підпілля, «рейкова війна», Українська Повстанська армія (УПА), антигітлерівська коаліція, колабораціонізм, Нюрнберзький процес.

Теми презентацій

1. Створення і діяльність УПА.
2. Харківщина в роки Великої Вітчизняної війни.
3. Медики в роки Великої Вітчизняної війни.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

Окреслити основні етапи визволення українських земель від загарбників.

Питання для самоперевірки

1. Що собою являє пакт «Молотова-Ріббентропа», яке значення він мав для України?
2. Коли і якими подіями розпочалася Друга світова війна?
3. Що таке план «Барбаросса» і план «Ост»?
4. Коли розпочалася Велика Вітчизняна війна, назвіть її основні етапи.
5. Наведіть приклади окупаційної політики та геноциду в Україні.
6. Розкажіть про рух Опору на українських землях.
7. Коли Україна була визволена від загарбників?
8. Якими подіями закінчилася Друга світова війна?

Цільові навчальні завдання

1. Яка оцінка дається пакту «Молотова-Ріббентропа» у сучасній історіографії?
2. Якими були причини Другої світової війни?
3. Що таке «радянізація», яке значення вона мала?
4. Назвіть причини поразки радянських військ у початковий період війни.
5. Яким було ставлення німців до Акту відновлення української держави?
6. Як висвітлюється в сучасній літературі діяльність ОУН-УПА?
7. Як Ви ставитеся до питання примирення ветеранів колишньої Радянської Армії та вояків ОУН-УПА?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У першому питанні студенти мають звернути увагу на причини та початковий етап Другої світової війни, розглянути етапи приєднання західноукраїнських земель до СРСР та вказати, що приєднання відбувалося згідно з таємним протоколом до пакту Молотова-Ріббентропа. Отже, влітку 1940 р. майже всі українські землі були об'єднані в межах однієї держави. Як закономірний наслідок, треба відзначити «радянізацію» цих областей та її негативні наслідки.

У другому питанні студенти повинні охарактеризувати початковий етап Великої Вітчизняної війни, вказати, чому на цьому етапі Червона армія зазнала поразки. Наслідком таких невдач стає окупація української території та встановлення окупаційного режиму. Студенти мають назвати зони окупації, вказати їхні центри та території, що туди входили. Також необхідно зазначити, що загарбники використовували метод терору як основний для приборкання місцевого населення. Рух опору проти фашистів мав дві течії – радянську та націоналістичну. Особливість цих течій в тому, що вони були непримиренними ворогами та воювали не тільки проти гітлерівців, а й між собою. І до сьогодні питання діяльності ОУН-УПА має неоднозначну оцінку в українському суспільстві та є найбільш дискусійним та політизованим провідними колами. У цьому ж питанні студенти повинні відмітити, що просування нацистів вглиб території країни було зупинено Червоною армією, а переламною в цьому моменті стала Сталінградська битва. З цього часу війська Червоної армії починають визволяти територію СРСР та України. Студентам треба знати основні визвольні операції – битву за Дніпро, Корсунь-Шевченківську операцію, визволення Криму тощо.

У третьому питанні необхідно зазначити, що війна призвела до важких наслідків та людських втрат серед українського народу. Також за низкою договорів уся територія України була об'єднана в межах єдиної держави та були визначені державні кордони України. Окрім цього, Україна після війни мала змогу виступати самостійним суб'єктом на світовій політичній арені, вступати до міжнародних організацій тощо.

Заняття 13. Тема: Радянська Україна після Другої світової війни

План

1. Міжнародна діяльність УРСР у післявоєнний період.
2. Відбудова народного господарства України. Завершення політичної боротьби на західноукраїнських землях.
3. Хрущовські реформи та «застій» в Україні.
4. «Перебудова» в Україні.

Основні поняття: Організація Об'єднаних Націй (ООН), «холодна війна», операція «Вісла», депортація, повоєнна відбудова, Львівський собор греко-католицької церкви, культ особи, десталінізація, «хрущовська відлига», економічні методи управління, лібералізація, шестидесятники, дисидентський рух, чорнобильська катастрофа, перебудова, гласність, Декларація про Державний суверенітет.

Теми презентацій

1. Голод в Україні 1946–1947 рр.
2. Політичний портрет П. Шелеста.
3. Дисидентський рух 60–80-х років в Україні.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

Назвати міжнародні організації, до яких вступила Україна в повоєнний період.

Питання для самоперевірки

1. Коли і як завершилося формування території сучасної України?
2. Якими були особливості відбудови економіки в післявоєнний період?
3. Розкрийте причини голоду 1947 р. та його масштаби в Україні?
4. Назвіть напрямки перетворень, які здійснювала радянська влада в Західній Україні, та рух опору проти неї.
5. Якою була сутність та наслідки політики десталінізації?
6. Охарактеризуйте дисидентський рух в Україні.
7. Що таке «перебудова», що вона означала?

Цільові навчальні завдання

1. Назвіть цілі й дайте характеристику діяльності ОУН-УПА в післявоєнний період.
2. Чому десталінізація не призвела до зміни політичної системи в УРСР?
3. У чому були проблеми розвитку народного господарства в сер. 50-х – на поч. 90-х рр.
4. Які причини зародження дисидентського руху? Чому він не мав масового характеру?
5. Проаналізуйте причини й наслідки застійних явищ в Україні в 70-і – 1-й пол. 80-х рр.

6. Якими, на Ваш погляд, були причини розпаду СРСР та передумови створення СНД?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

Під час обговорення першого питання дайте загальну характеристику світовій політичній ситуації, що склалася у світі після Другої світової війни. Розкажіть, що Ви знаєте про зовнішньополітичну діяльність України. Яку роль відіграла Україна у створенні Організації Об'єднаних Націй? Дайте визначення поняттю «холодна війна», між якими країнами вона відбувалася?

У другому питанні розглядається ситуація в Україні, яка склалася у післявоєнний період. Треба звернути увагу на особливості відбудови української економіки. Якими методами радянське керівництво встановлювало свою владу на західноукраїнських землях? До якого часу там існував рух збройного опору радянському режиму?

Третє питання розглядає період після смерті Сталіна до реформ Горбачова. Зверніть увагу на поняття «культ особи», до кого з лідерів його можна віднести? Розкажіть, що Вам відомо про хрущовську «відлигу»? Зверніть увагу на командно-адміністративні методи управління в середині 50-х – на поч. 60-х рр. Які реформи передбачалися та чи були вони реалізовані в період «застою»? Які причини зумовили виникнення руху шестидесятників? У чому полягав дисидентський рух в Україні?

Останнє питання допомагає зрозуміти події, які увійшли в історію під назвою «перебудови». Що Вам відомо про це поняття, з якими подіями його пов'язують? Дайте визначення поняттям «перебудова», «гласність»? Зверніть увагу на Декларацію про Державний суверенітет.

Заняття 14. Українська держава і суспільство в умовах незалежності (90-і роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.)

План

1. Проголошення незалежності України. Реформування політичної системи.
2. Соціально-економічний розвиток України в 90-і роки ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
3. Міжнародне становище незалежної України.

Основні поняття: Акт проголошення незалежності України, діаспора, багатопартійність, геополітика, автокефалія, демократія, консерватизм, лібералізм, менталітет, модернізація, парламентаризм, плюралізм, опозиція, президент, правова держава, сепаратизм, референдум, олігархія, приватизація, інфляція, ваучер, безробіття, монополізація, ринкова економіка, страйк.

Теми презентацій

1. Джерела і процеси розвитку новітньої державності в Україні.
2. Ринкові реформи в Україні: сучасний стан і майбутнє.

Практичне завдання для самостійної роботи студентів

У тексті Конституції України знайти статті, що стосуються освіти та охорони здоров'я.

Питання для самоперевірки

1. Які атрибути держави були прийняті після 24 серпня 1991 р.?
2. Яка державна символіка була затверджена на початку незалежності? Як вона змінилася пізніше?
3. Що Ви знаєте про розвиток багатопартійності в Україні?
4. Які основні результати перетворень в економіці та соціальній галузі за роки незалежності?
5. Висвітліть основні пріоритетні напрями зовнішньої політики України.
6. Коли була прийнята Конституція України?
7. Коли була введена власна грошова одиниця?

Цільові навчальні завдання

1. Які альтернативи розвитку мала Україна в 1991 р.?
2. Як поставився світ до України після проголошення її незалежності?
3. Які чинники, на вашу думку, вплинули на зростання соціального напруження в українському суспільстві на початку III тисячоліття?
4. Які протиріччя існують у сучасній зовнішній політиці України?
5. Як, на вашу думку, можна вирішити мовне питання в Україні?
6. Які завдання постали перед суспільством у галузі культури?
7. Яким Ви бачите майбутнє України?

Методичні вказівки до роботи на семінарському занятті

У першому питанні студенти повинні відзначити, що здобуття незалежності Україною стало відправною точкою, яка поклала початок якісно новому розвитку держави. У перші роки незалежності держава набула усіх атрибутів – зафіксовано кордони, затверджено символіку, введено грошову одиницю – гривню, та найголовніше – створено та прийнято Конституцію.

Зокрема, докорінні зміни відбулися у політиці. Треба відзначити, що почала формуватися багатопартійна система, яка спочатку була недосконалою. Україна перейшла від тоталітаризму до демократії, від класових – до загальнолюдських цінностей. У перші ж роки була налагоджена взаємодія між трьома гілками влади. Студенти повинні знати сутність таких подій, як «справа Гонгадзе», Помаранчева революція, «справа Тимошенко», Євромайдан, які надали країні як позитивного, так і негативного іміджу.

Студенти повинні зауважити, що на початок 90-х років економіка України була недосконалою. Після здобуття незалежності країна потребувала докорінних реформ. Новий курс був обраний на ринкові відносини. Серед наслідків треба відмітити приватизацію власності, утворення приватного сектору в економіці, урегулювання системи державних податків.

Студенти повинні оперувати поняттями «шокова терапія», «ваучер», «інфляція», «безробіття».

У третьому питанні треба відмітити, що незалежність України поступово була визнана державами світового товариства. Це дало змогу динамічно виступати на міжнародній арені, брати участь у різноманітних міжнародних організаціях. Позитивного іміджу країні додала відмова від ядерної зброї, що продемонструвало мирні наміри у зовнішній політиці. Студенти повинні знати основні принципи зовнішньої політики країни, такі як багатовекторність, стратегічне партнерство з країнами колишнього СРСР, зміцнення партнерських стосунків з країнами Європи та Америки.

Тематика презентацій з історії України

1. Видатні дослідники історії України та їх погляди.
2. Скіфи та Скіфія.
3. Перші слов'янські археологічні культури.
4. Господарство та суспільний лад східних слов'ян.
5. Історична зумовленість та значення хрещення Русі.
6. Походження української державної символіки.
7. Володимир Мономах.
8. Данило Галицький як історична особа.
9. Монгольська навала на українські землі, її наслідки.
10. Становище України в складі Речі Посполитої.
11. Заснування Запорозької Січі та її роль в історії українського народу.
12. Петро Конашевич-Сагайдачний.
13. Утворення козацької держави та її еволюція.
14. Б. Хмельницький – державний діяч і полководець.
15. Слобідська Україна в XVII–XVIII ст.
16. Історія виникнення м. Харкова.
17. Українське козацтво в загальноісторичному контексті.
18. Соціальні конфлікти за доби Гетьманщини: причини, характер.
19. Гетьман К. Розумовський.
20. Кирило-Мефодіївське товариство.
21. Виникнення українських політичних партій.
22. Аграрна реформа П. Столипіна в Україні та її наслідки.
23. Особливості двовладдя в Україні.
24. Брест-Литовська угода: сутність, наслідки, значення.
25. Політичні погляди та діяльність П. Скоропадського.
26. Життя та діяльність С. Петлюри.
27. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні.
28. Степан Бандера: політичний портрет.
29. Створення і діяльність УПА.
30. Харківщина в роки Великої Вітчизняної війни.
31. Медичні працівники в роки Великої Вітчизняної війни.
32. Голод в Україні 1946–1947 рр.
33. Політичний портрет П. Шелеста.
34. Дисидентський рух 60–80 років в Україні.

35. Витоки і процеси розвитку новітньої державності в Україні.
36. Ринкові реформи та держава в Україні: сучасний стан і майбутнє.

Презентація історичної проблеми на семінарському занятті з історії України складається з трьох частин: реферату презентації, виступу і демонстраційного матеріалу.

Вимоги до реферату презентації

Реферат презентації є коротким письмовим викладом результатів студіювання запропонованої наукової проблеми на засадах аналізу додаткової літератури. Реферат походить від латинського «refereo» – доповідати, повідомляти.

1. Реферат оформлюється згідно із загальноприйнятими правилами.
2. Загальний обсяг реферату має становити 10–15 сторінок комп'ютерного тексту, набраного кеглем 14 шрифту Times New Roman через півтора інтервали з берегами 2 см.
3. У рефераті студент обов'язково посилається на джерела і авторів, у яких запозичив матеріали.
4. Текст реферату обов'язково повинен бути структурований (вступ, основна частина, висновки). У вступі потрібно обґрунтувати обрання теми (актуальність, рівень дослідження, практичне значення проблеми), сформулювати мету і задачі презентації. В основній частині розглядається сама проблема. Основна частина може складатися з декількох розділів. Висновки підсумовують результати аналізу поставленої проблеми.
5. Реферат подають у теці чи переплетінні.

Виступ

Це лаконічна доповідь (5–6 хв.) за змістом вступу, основної частини та висновку. Студент повинен вільно орієнтуватися в змісті реферату, відповідати на поставлені запитання і пояснювати використовувані їм терміни.

Демонстраційний матеріал

Демонстраційний матеріал складається з низки слайдів. Перший слайд містить інформацію про тему та виконавця (ПІБ студента, номер групи, курс, факультет). Інформація, що виноситься на слайди, супроводжує найсуттєвіші положення доповіді. Слайди не повинні бути «переобтяженими» текстом. На них можна, наприклад, показати мету і завдання презентації, дати певні дефініції, розмістити найважливіші висновки. Проте більшу частину демонстраційного матеріалу мають складати схеми, таблиці, мапи, портрети, світлини, інші ілюстрації до доповіді.

Зразок титульної сторінки реферату

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра суспільних наук

**Реферат
з курсу «Історія України»
за темою: Витоки і процеси розвитку новітньої державності в Україні**

**Виконав: студент 12 гр.
другого медичного
факультету
Байрачний К.
Науковий керівник:
доц. Глебова Л.І.**

Харків – 2014

Перелік тестових завдань підсумкового модульного контролю

І рівень Змістовний модуль 1

1. Історичним центром Східної Галичини є місто:
А. Харків. Б. Львів. В. Ужгород. Г. Чернівці. Д. Луцьк.
2. Історичним центром Північної Буковини є місто:
А. Харків. Б. Львів. В. Ужгород. Г. Чернівці. Д. Луцьк.
3. Історичним центром Волині є місто:
А. Харків. Б. Львів. В. Ужгород. Г. Чернівці. Д. Луцьк.
4. Історичним центром Закарпатської України є місто:
А. Харків. Б. Львів. В. Ужгород. Г. Чернівці. Д. Луцьк.
5. Історичним центром Слобідської України є місто:
А. Харків. Б. Львів. В. Ужгород. Г. Чернівці. Д. Луцьк.
6. Початок залізної доби припадає на:
*А. I тис. до н.е. В. II тис. н.е. Д. III тис. до н.е.
Б. I тис. н.е. Г. II тис. до н.е.*
7. Скіфи прийшли на територію сучасної України:
*А. з Північної Європи. Г. з Близького Сходу.
Б. з Центральної Європи. Д. з території сучасного Ірану.
В. з Уралу.*
8. Скіфів підкорили:
*А. Кіммерійці. В. Готи. Д. Давні слов'яни.
Б. Сармати. Г. Гуни.*
9. Одним із племінних центрів східних слов'ян було місто:
А. Харків. Б. Чернігів. В. Суми. Г. Полтава. Д. Лубни.
10. Київ було засновано:
*А. В середині I тис. до н. е. В. У VIII ст. Д. В X ст.
Б. В середині I тис. н. е. Г. В IX ст.*
11. Давньоруська держава виникла в:
А. III ст. Б. IV ст. В. V ст. Г. VIII ст. Д. IX ст.
12. Першою столицею давньоруської держави був:
А. Київ. Б. Новгород. В. Чернігів. Г. Іскоростень. Д. Полоцьк
13. Русь охрестилася в:
А. 862 р. Б. 882 р. В. 945 р. Г. 988 р. Д. 1054 р.
14. Позначте ім'я князя, який започаткував упорядкування зводу законів – «Руської правди»:
*А. Володимир Мономах. В. Ярослав Мудрий. Д. Святослав Ігоревич.
Б. Володимир Великий. Г. Олег Віщий.*
15. Київська держава остаточно розпалася на окремі князівства в:
А. X ст. Б. XI ст. В. XII ст. Г. XIII ст. Д. XIV ст.

16. Хто був автором «Повчання дітям»:
*А. Ярослав Мудрий. В. Володимир Великий. Д. Святослав Ігорович.
 Б. Данило Галицький. Г. Володимир Мономах.*
17. Видатним діячем Галицько-Волинського князівства був князь:
А. Рюрик. Б. Олег. В. Данило. Г. Ігор. Д. Святослав.
18. Монголо-татари підкорили Русь у:
А. X ст. Б. XI ст. В. XII ст. Г. 1000 р. Д. XIV ст.
19. Хто з галицько-волинських правителів заснував місто Львів?
*А. Данило Галицький. В. Юрій I. Д. Юрій II Болеслав.
 Б. Лев Данилович. Г. Роман Мстиславович.*
20. Галицько-Волинське князівство припинило своє існування в:
А. XII ст. Б. XIII ст. В. XIV ст. Г. XV ст. Д. XVI ст.
21. Після розпаду Галицько-Волинського князівства Східна Галичина опинилася під владою:
*А Польщі. В Литви. Д. Тевтонського ордену.
 Б. Молдавії. Г. Москви.*
22. Після розпаду Галицько-Волинського князівства Волинь опинилася під владою:
*А. Польщі. В. Литви. Д. Тевтонського ордену.
 Б. Молдавії. Г. Москви.*
23. Північна Буковина до 1774 р. входила до складу:
*А. Польщі. В. Литви. Д. Тевтонського ордену.
 Б. Молдавії. Г. Москви.*
24. У XIV ст. більша частина українських земель опинилася під владою:
*А. Польщі. В. Литви. Д. Тевтонського ордену.
 Б. Молдавії. Г. Москви.*
25. Українські землі перейшли зі складу Великого князівства Литовського до складу Королівства Польського в результаті:
*А. Кревської унії 1385 р. Г. Берестейської унії 1596 р.
 Б. Городельської унії 1413 р. Д. Ужгородської унії 1649 р.
 В. Люблінської унії 1569 р.*
26. Держава Річ Посполита була створена в результаті:
*А. Кревської унії 1385 р. Г. Берестейської унії 1596 р.
 Б. Городельської унії 1413 р. Д. Ужгородської унії 1649 р.
 В. Люблінської унії 1569 р.*
27. Греко-католицька (уніатська) церква була створена в результаті:
*А. Кревської унії 1385 р. Г. Берестейської унії 1596 р.
 Б. Городельської унії 1413 р. Д. Ужгородської унії 1649 р.
 В. Люблінської унії 1569 р.*
28. Багатогалузеве феодальне господарство, що ґрунтувалося на панщинній праці, – це:
А. Фільварок. Б. Кіш. В. Панщина. Г. Громада. Д. Вотчина.

29. Перша письмова згадка про українських козаків датується:
А. 1552 р.   Б. 1565 р.   В. 1492 р.   Г. 1521 р.   Д. 1602 р.
30. Хмельниччина розпочалася:
А. 1569 р.   Б. 1595 р.   В. 1638 р.   Г. 1648 р.   Д. 1654 р.
31. Зборівська угода була підписана:
А. 1648 р.   Б. 1649 р.   В. 1650 р.   Г. 1651 р.   Д. 1654 р.
32. Керівником українських сил у національно-визвольній війні українського народу середини XVII ст. був:
*А. Дмитро Вишневецький.   Г. Богдан Хмельницький.
 Б. Северин Наливайко.   Д. Іван Мазепа.
 В. Петро Конашевич-Сагайдачний.*
33. Переяславська рада відбулася:
А. 1569 р.   Б. 1595 р.   В. 1638 р.   Г. 1648 р.   Д. 1654 р.
34. Переяславська рада вирішила:
*А. Обрати нового гетьмана.   В. Приєднати Україну до Росії.
 Б. Ухвалити мирну угоду з польським королем.   Г. Оголосити війну Туреччині.
 Д. Вирушити в похід на татар.*
35. 1654 р. на боці України проти Польщі виступила:
*А. Росія.   В. Молдавія.   Д. Австрія.
 Б. Туреччина.   Г. Угорщина.*
36. Який документ став першим для розподілу України на Лівобережжя та Правобережжя у період Руїни:
*А. Андрусівський договір.   Г. Зборівський мир.
 Б. Березневі статті.   Д. Білоцерківський договір.
 В. Бахчисарайський договір.*
37. У другій половині XVII ст. Україну було поділено між Росією і Польщею по річці:
*А. Дніпро.   В. Дністер.   Д. Прут.
 Б. Західний Буг.   Г. Збруч.*
38. Івана Мазепу було обрано гетьманом України:
А. 1654 р.   Б. 1657 р.   В. 1687 р.   Г. 1709 р.   Д. 1734 р.
39. Під час Північної війни Іван Мазепа перейшов на бік:
*А. Росії.   В. Швеції.   Д. Австрії.
 Б. Туреччини.   Г. Трансильванії.*
40. Полтавська битва в ході Північної війни відбулася:
А. 1654 р.   Б. 1657 р.   В. 1687 р.   Г. 1709 р.   Д. 1734 р.
41. Після мазепинської зради столицю гетьмана було перенесено в:
*А. Батурин.   В. Базавлуцьку Січ.   Д. Чигирин.
 Б. Глухів.   Г. Чортомлицьку Січ.*
42. «Пакти і конституції законів і Вольностей Війська Запорізького» були укладені:
А. 1700 р.   Б. 1711 р.   В. 1687 р.   Г. 1709 р.   Д. 1721 р.

43. Перепис оподаткованого населення – це:
А. Десятина. В. Ревізія. Д. Мито.
Б. Чини. Г. «Тягловий збір».
44. Останнім гетьманом на Гетьманщині був:
А. Павло Полуботок. В. Іван Скоропадський. Д. Данило Апостол.
Б. Пилип Орлик. Г. Кирило Розумовський.
45. Катерина II зруйнувала Запорізьку Січ:
А. 1709 р. Б. 1734 р. В. 1764 р. Г. 1775 р. Д. 1783 р.
46. Укажіть прізвище останнього кошового отамана Запорізької Січі:
А. П. Калнишевський. В. П. Сагайдачний. Д. П. Текелій.
Б. К. Розумовський. Г. П. Орлик.
47. Позначте прізвище керівника гайдамацького повстання в Україні 1768 року:
А. Д. Братковський В. К. Розумовський Д. О. Довбуш
Б. Верлан Г. М. Залізняк
48. Процес ліквідації автономії України в складі Росії остаточно завершився:
А. На поч. XVIII ст. Г. На поч. XIX ст.
Б. У сер. XVIII ст. Д. У сер. XIX ст.
В. У 2-й пол. XVIII ст.
49. До 1772 р. вся Правобережна Україна входила до складу:
А. Російської імперії. В. Австрійської імперії. Д. Османської імперії.
Б. Речі Посполитої Г. Кримського ханства.
50. У результаті розділів Речі Посполитої Правобережна Україна (без Західної) увійшла до складу:
А. Російської імперії. В. Австрійської імперії. Д. Османської імперії.
Б. Речі Посполитої Г. Кримського ханства.
51. У 2-й пол. XVIII ст. уся Західна Україна увійшла до складу:
А. Російської імперії. В. Австрійської імперії. Д. Османської імперії.
Б. Речі Посполитої. Г. Кримського ханства.
52. Офіційним роком заснування міста Харкова є:
А. 1654 р. Б. 1657 р. В. 1687 р. Г. 1709 р. Д. 1734 р.
53. Кріпосне право в Російській імперії було скасовано:
А. 1812 р. Б. 1825 р. В. 1848 р. Г. 1861 р. Д. 1905 р.
54. Панівне становище на Галичині в XIX ст. посідала:
А. Польська шляхта. Г. Греко-католицька церква.
Б. Австрійська адміністрація. Д. Російська еміграція.
В. Українська інтелігенція.
55. Перші українські періодичні видання з'явилися в XIX ст.:
А. На Поділлі. В. На Галичині. Д. У Закарпатті.
Б. У Новоросії. Г. На Слобожанщині.
56. Вкажіть дату відкриття Харківського університету:
А. 1805 р. Б. 1807 р. В. 1835 р. Г. 1865 р. Д. 1800 р.

57. Наприкінці XIX ст. найбільшим містом України в складі Російської імперії було місто:

А. Київ. Б. Харків. В. Одеса. Г. Катеринослав. Д. Полтава.

Змістовний модуль 2

58. До складу Антанти входила:

*А. Німеччина. В. Велика Британія. Д. Болгарія.
Б. Австро-Угорщина. Г. Туреччина.*

59. Перша світова війна розпочалася:

А. 1900 р. Б. 1905 р. В. 1914 р. Г. 1917 р. Д. 1918 р.

60. У 1914–1915 рр. фронт проходив територією:

*А. Західної України. В. Східної України. Д. Південної України.
Б. Центральної України. Г. Північної України.*

61. На початку I світової війни українські націоналісти вирішили підтримати уряд:

*А. США. В. Великої Британії. Д. Франції.
Б. Австро-Угорщини. Г. Росії.*

62. На початку I світової війни молодь Західної України добровільно пішла воювати до армії:

*А. США. В. Великої Британії. Д. Франції.
Б. Австро-Угорщини. Г. Росії.*

63. Лютнева революція в Росії відбулася:

А. 1900 р. Б. 1905 р. В. 1914 р. Г. 1917 р. Д. 1918 р.

64. 17 березня 1917 р. у Києві був сформований орган, що отримав назву:

*А. Українська Центральна Рада. Г. Державний Секретаріат.
Б. Генеральний Секретаріат. Д. Рада Народних Міністрів.
В. Народний Секретаріат.*

65. Головою Української Центральної Ради був обраний:

*А. М. Грушевський. В. Д. Дорошенко. Д. С. Єфремов.
Б. В. Винниченко. Г. С. Петлюра.*

66. Виконавчий орган Української Центральної Ради мав назву:

*А. Українська Центральна Рада. Г. Державний Секретаріат.
Б. Генеральний Секретаріат. Д. Рада Народних Міністрів.
В. Народний Секретаріат.*

67. Жовтнева революція в Росії відбулася:

А. 1900 р. Б. 1905 р. В. 1914 р. Г. 1917 р. Д. 1918 р.

68. Головою першого радянського уряду в Петрограді став:

*А. М. Грушевський. В. Л. Троцький. Д. В. Ленін.
Б. В. Винниченко. Г. С. Петлюра.*

69. УНР була проголошена 20 листопада 1917 р.:
- А Центральною Радою. Г. П. Скоропадським.*
Б. Більшовиками. Д. Братством самостійників.
В. Тимчасовим урядом.
70. Україну було проголошено Республікою Рад 25 грудня 1917 р. у:
- А. Києві. Б. Харкові. В. Житомирі. Г. Полтаві. Д. Одесі*
71. Перший радянський уряд України мав назву:
- А. Директорія. Г. Державний Секретаріат.*
Б. Генеральний Секретаріат. Д. Рада Народних Міністрів.
В. Народний Секретаріат.
72. До квітня 1918 р. всі українські землі були окуповані військами:
- А. Центральної Ради. В. Центральних держав. Д. Директорії.*
Б. Червоної Армії. Г. Антанти.
73. 29 квітня 1918 р. гетьманом України було обрано:
- А. М. Грушевського. В. Д. Дорошенка. Д. П. Скоропадського.*
Б. В. Винниченка. Г. С. Петлюру.
74. Гетьманська держава П. Скоропадського в 1918 р. мала назву:
- А. Українська Народна Республіка. Г. Гетьманщина.*
Б. Українська Держава. Д. Гетьманат.
В. Українська Соціалістична Радянська Республіка.
75. У грудні 1918 р. владу в Україні було перебрано:
- А. Гетьманом. Г. Більшовиками.*
Б. Центральною Радою. Д. Австро-німецькими окупантами.
В. Директорією.
76. У лютому 1919 р. єдиним лідером Директорії став:
- А. М. Грушевський. В. Д. Дорошенко. Д. С. Єфремов.*
Б. В. Винниченко. Г. С. Петлюра.
77. Генерал А. Денікін був розгромлений:
- А. Червоною Армією. В. Польською армією. Д. Махновцями.*
Б. Антантою. Г. Директорією.
78. Для боротьби з більшовиками 1920 р. С. Петлюра взяв союз із:
- А. А. Денікіним. В. Прибалтійськими державами. Д. Н. Махно.*
Б. Польщею. Г. Антантою.
79. Громадянська війна на території України закінчилася перемогою:
- А. Більшовиків. В. Центральної Ради. Д. А. Денікіна.*
Б. Директорії. Г. П. Скоропадського.
80. Наприкінці I світової війни землі Західної України входили до складу:
- А. УНР. Г. Української Держави гетьмана*
Б. РСФРР. П. Скоропадського.
В. Австро-Угорщини. Д. Російської імперії.

- 81.** Акт злуки УНР і ЗУНР було проголошено в Києві:
А. 20 листопада 1917 р.   В. 29 квітня 1918 р.   Д. 22 січня 1919 р.
Б. 22 січня 1918 р.   Г. 14 листопада 1918 р.
- 82.** На початок 20-х рр. ХХ ст. Східна Галичина і Західна Волинь входили до складу:
А. Української Соціалістичної Радянської Республіки.
Б. Української Народної Республіки.
В. Королівства Румунія.
Г. Республіки Польща.
Д. Чехословацької Республіки.
- 83.** На початок 20-х рр. ХХ ст. Північна Буковина і Південна Бесарабія входили до складу:
А. Української Соціалістичної Радянської Республіки.
Б. Української Народної Республіки.
В. Королівства Румунія.
Г. Республіки Польща.
Д. Чехословацької Республіки.
- 84.** На початку 20-х рр. ХХ ст. Закарпатська Україна входила до складу:
А. Української Соціалістичної Радянської Республіки.
Б. Української Народної Республіки.
В. Королівства Румунія.
Г. Республіки Польща.
Д. Чехословацької Республіки.
- 85.** Українська Соціалістична Радянська Республіка остаточно установилася на центральних і східних українських землях у:
А. Листопаді 1917 р.   В. Січні 1918 р.   Д. Грудні 1919 р.
Б. Грудні 1917 р.   Г. Лютому 1919 р.
- 86.** Керівною силою політичної системи УСРР була:
А. Центральна Рада.
Б. Комуністична партія більшовиків України.
В. Організація Українських Націоналістів.
Г. Українська Військова Організація.
Д. Українська соціал-демократична робітничка партія.
- 87.** Союз Радянських Соціалістичних республік було створено:
А. 1920 р.   Б. 1921 р.   В. 1922 р.   Г. 1924 р.   Д. 1925 р.
- 88.** Індустріалізація в УСРР почалася:
А. На поч. 20-х рр. ХХ ст.   Г. У середині 30-х рр. ХХ ст.
Б. У 2-й пол. 20-х рр. ХХ ст.   Д. Наприкінці 30-х рр. ХХ ст.
В. На поч. 30-х рр. ХХ ст.

- 89.** Найбільший тракторний завод в Україні в 30-і рр. ХХ ст. було побудовано в:
*А. Запоріжжі. В. Києві. Д. Кривому Розі.
 Б. Жданові. Г. Харкові.*
- 90.** Голодомор в Україні розпочався:
А. 1924 р. Б. 1927 р. В. 1929 р. Г. 1932 р. Д. 1937 р.
- 91.** У 20–30-і рр. ХХ ст. під владою Польщі перебувала:
*А. Північна Буковина. В. Південна Бесарабія. Д. Пряшівщина
 Б. Східна Галичина. Г. Закарпатська Україна.*
- 92.** У 20–30-і рр. ХХ ст. під владою Румунії перебувала:
*А. Західна Волинь. В. Південна Бесарабія. Д. Холмицина.
 Б. Східна Галичина. Г. Закарпатська Україна.*
- 93.** У 20–30-і рр. ХХ ст. у складі Чехословаччини перебувала:
*А. Західна Волинь. В. Південна Бесарабія. Д. Холмицина.
 Б. Східна Галичина. Г. Закарпатська Україна.*
- 94.** Організація Українських націоналістів була створена:
А. 1920 р. Б. 1921 р. В. 1922 р. Г. 1929 р. Д. 1939 р.
- 95.** Першим лідером ОУН був:
*А. А. Мельник. В. А. Волошин. Д. А. Шептицький.
 Б. С. Бандера. Г. Є. Коновалець.*
- 96.** Держава Карпатська Україна була проголошена:
А. 1920 р. Б. 1921 р. В. 1922 р. Г. 1929 р. Д. 1939 р.
- 97.** Друга світова війна почалася:
*А. 15 березня 1939 р. В. 27 жовтня 1939 р. Д. 22 червня 1941 р.
 Б. 1 вересня 1939 р. Г. 28 червня 1940 р.*
- 98.** Народні Збори Західної України ухвалили приєднати Східну Галичину та Західну Волинь до УРСР:
*А. 15 березня 1939 р. В. 27 жовтня 1939 р. Д. 22 червня 1941 р.
 Б. 1 вересня 1939 р. Г. 28 червня 1940 р.*
- 99.** Уряд СРСР примусив Румунію віддати Радянському Союзу Північну Буковину і Бесарабію:
*А. 15 березня 1939 р. В. 27 жовтня 1939 р. Д. 22 червня 1941 р.
 Б. 1 вересня 1939 р. Г. 28 червня 1940 р.*
- 100.** Велика Вітчизняна війна радянського народу розпочалася:
*А. 15 березня 1939 р. В. 27 жовтня 1939 р. Д. 22 червня 1941 р.
 Б. 1 вересня 1939 р. Г. 28 червня 1940 р.*
- 101.** Окупувавши українські землі, нацистська Німеччина:
*А. Визнала незалежність України.
 Б. Надала Україні автономію в складі Великої Німеччини.
 В. Включила всю Україну до складу польського генерал-губернаторства.
 Г. Встановила в Україні жорстокий окупаційний режим терору.
 Д. Віддала всю Україну під владу свого сателіту – Угорщини.*

- 102.** Дата остаточного визволення Харкова від німецької окупації:
*А. 24 жовтня 1941 р. В. 23 серпня 1943 р. Д. 28 жовтня 1944 р.
 Б. 15 лютого 1943 р. Г. 6 листопада 1943 р.*
- 103.** Дата остаточного визволення Києва від німецької окупації :
*А. 24 жовтня 1941 р. В. 23 серпня 1943 р. Д. 28 жовтня 1944 р.
 Б. 15 лютого 1943 р. Г. 6 листопада 1943 р.*
- 104.** Дата остаточного визволення України в ході Великої Вітчизняної війни:
*А. 24 жовтня 1941 р. В. 23 серпня 1943 р. Д. 28 жовтня 1944 р.
 Б. 15 лютого 1943 р. Г. 6 листопада 1943 р.*
- 105.** Закарпатська Україна офіційно увійшла до складу УРСР у:
*А. Жовтні 1939 р. В. Жовтні 1944 р. Д. Червні 1945 р.
 Б. Червні 1940 р. Г. Травні 1945 р.*
- 106.** Акт проголошення відновлення Української держави відбувся:
*А. 30 червня 1941 р. В. 25 листопада 1941 р. Д. 2 лютого 1942 р.
 Б. 9 липня 1941 р. Г. 6 грудня 1941 р.*
- 107.** Тарас Чупринка – це псевдонім провідного діяча ОУН-УПА:
*А. Т. Боровця. В. Я. Стецька. Д. О. Ольжича-Кандиби.
 Б. Р. Шухевича. Г. А. Мельника.*
- 108.** Яке з тверджень відображає нову тактику ОУН-УПА, визначену в 1944 р.?
*А. Основним ворогом у створенні української держави визнавалася німецька окупаційна влада.
 Б. Основним ворогом у створенні української держави визнавалася радянська влада.
 В. Основним ворогом у створенні української держави визнавалися польські партизани.
 Г. Основним ворогом у створенні української держави визнавалися радянські партизани.
 Д. Основним ворогом у створенні української держави визнавалися «мельниківці».*
- 109.** Яке прізвище пропущено у тексті: «Значною втратою для повстанців стала загибель 5 березня 1950 р. Головного командира УПА ....»?
*А. О. Сциборського. В. С. Бандери. Д. Я. Стецька.
 Б. А. Мельника. Г. Р. Шухевича.*
- 110.** У якому році відбулась передача Кримської області зі складу РРФСР до УРСР?
А. 1953 р. Б. 1954 р. В. 1958 р. Г. 1963 р. Д. 1964 р.
- 111.** Кінорежисер, автор стрічки «Тіні забутих предків»:
*А. С. Сміян. В. А. Скибенко. Д. Е. Гофман.
 Б. С. Параджанов. Г. І. Савицький.*
- 112.** Який рік пов'язаний з періодом «застою» в Україні?
А. 1956. Б. 1978. В. 1987. Г. 1990. Д. 1991.

- 113.** Основними формами діяльності дисидентів в Україні були:
А. Масові страйки.
Б. Збройна партизанська боротьба.
В. Терористичні акти.
Г. Інформування громадськості про порушення прав людини в УРСР.
Д. Парламентська діяльність.
- 114.** Про яку політичну силу йдеться у статті 6 Конституції УРСР 1978 р.: «Керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства, ядром його політичної системи, державних і громадських організацій є...»?
А. Ленінський комуністичний союз молоді.
Б. Комуністична партія Радянського союзу.
В. Верховна Рада УРСР.
Г. Радянський народ.
Д. Рада профспілок України.
- 115.** У чому суть Закону «Про мови в Українській РСР» 1989 р.?
А. Російська й українська мови проголошувалися державними.
Б. Українська мова проголошувалася державною.
В. Було знято заборону на використання української мови в офіційних документах.
Г. Російська мова проголошувалася державною мовою.
Д. Російська мова проголошувалася офіційною мовою.
- 116.** Аварія на Чорнобильській АЕС трапилася:
А. У квітні 1986 р.   *В. У грудні 1988 р.*   *Д. У квітні 1990 р.*
Б. У квітні 1987 р.   *Г. У квітні 1989 р.*
- 117.** Який рік пов'язаний з політикою «перебудови» в Україні?
А. 1956.   *Б. 1978.*   *В. 1982.*   *Г. 1990.*   *Д. 1992.*
- 118.** Коли було прийнято Декларацію про державний суверенітет України?
А. 16 липня 1990 р.   *В. 24 серпня 1991 р.*   *Д. 8 грудня 1991 р.*
Б. 17 березня 1991 р.   *Г. 1 грудня 1991 р.*
- 119.** Коли було прийнято цитований нижче документ?
«Виходячи зі смертельної небезпеки, яка нависла над Україною у зв'язку з державним переворотом в СРСР..., продовжуючи тисячолітню історію державотворення в Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН... Верховна Рада Української РСР урочисто проголошує незалежність України...»
А. 16 липня 1990 р.   *В. 24 серпня 1991 р.*   *Д. 8 грудня 1991 р.*
Б. 17 березня 1991 р.   *Г. 1 грудня 1991 р.*
- 120.** Події «помаранчевої революції» в Україні відбулися:
А. 2002 р.   *Б. 2004 р.*   *В. 2006 р.*   *Г. 2007 р.*   *Д. 2010 р.*

121. Діяльність якої партії була заборонена після поразки серпневого (1991 р.) заколоту в Москві?

А. Української християнсько-демократичної партії.

Б. Соціалістичної партії України.

В. Комуністичної партії України як складової частини КППРС.

Г. Української народно-демократичної партії.

Д. Ліберально-демократичної партії України.

122. Як називалося нове утворення республік, створене після розпаду СРСР у грудні 1991 р.?

А. СНД.   Б. ОБСЄ.   В. ОВД.   Г. ПАРЄ.   Д. МАГАТЄ.

123. Відповідно до українсько-російських домовленостей 1997 р. Чорноморський флот СРСР:

А. Був повністю переданий Росії.

Б. Був повністю переданий Україні.

В. Був поділений, причому Росія отримала право на 20-річну оренду частини баз.

Г. Був поділений, а бази передані в безстрокову оренду Росії.

Д. Був поділений, а його бази повністю відійшли державам, на території яких розташовувалися.

124. Який рік пов'язаний зі здобуттям Україною незалежності?

А 1985.   Б 1986.   В 1987.   Г 1991.   Д 1992.

125. «Живий ланцюг» у 1990 р. простягався від:

А. Києва до Сімферополя.

Г. Києва до Донецька.

Б. Києва до Львова.

Д. Києва до Харкова.

В. Львова до Донецька.

126. Першими визнали незалежність України:

А. Росія та Аргентина.

Г. Латвія та Литва.

Б. Польща та Канада.

Д. Франція та Німеччина.

В. Угорщина та Англія.

127. Яка з названих подій є визначальним чинником для інших?

А. Вступ України до Ради Європи.

Б. Вступ України до ОБСЄ.

В. Проголошення незалежності України.

Г. Прийняття Конституції України в 1996 р.

Д. Вступ України до СНД.

128. Кого було обрано першим президентом суверенної України?

А. Л. Кучму.

В. В. Чорновола.

Д. В. Ланового.

Б. Л. Кравчука.

Г. В. Івашка.

129. Яка грошова одиниця замінила радянський карбованець у 1992–1996 роках:

А. Гривня.

В. Купоно-карбованець.

Д. Долар.

Б. Гривенник.

Г. Рубль.

- 130.** Кого було обрано Президентом України в 1994 р.?
А. Л. Кучму. В. О. Мороза. Д. Н. Вітренко.
Б. Л. Кравчука. Г. П. Симоненка.
- 131.** Кого було обрано Президентом України в 1999 р.?
А. Л. Кучму. В. О. Мороза. Д. Н. Вітренко.
Б. Є. Марчука. Г. П. Симоненка.
- 132.** Кого було обрано Президентом України в 2004 р.?
А. Л. Кучму. В. В. Януковича. Д. Н. Вітренко.
Б. В. Ющенко. Г. П. Симоненка.
- 133.** Кого було обрано Президентом України в 2010 р.?
А. В. Ющенко. В. Ю. Тимошенко. Д. С. Тігіпка.
Б. В. Януковича. Г. П. Симоненка.
- 134.** Коли було прийнято першу Конституцію незалежної України?
А. 1991 р. Б. 1996 р. В. 1998 р. Г. 2000 р. Д. 2004 р.
- 135.** Коли відбулися останні президентські вибори в Україні?
А. 2002 р. Б. 2004 р. В. 2006 р. Г. 2007 р. Д. 2010 р.
- 136.** Коли відбулися останні парламентські вибори в Україні?
А. 2012 р. Б. 2004 р. В. 2006 р. Г. 2007 р. Д. 2010 р.
- 137.** З якою подією пов'язана «помаранчева революція» в Україні?
А. Вибори Президента України.
Б. Вибори Верховної Ради України.
В. Прийняття нової Конституції України.
Г. Затвердження Верховною Радою нового прем'єр-міністра України.
Д. Перегляд україно-російських домовленостей з газозабезпечення України.
- 138.** Які основні політичні противники боролися за владу на останніх виборах президента?
А. Янукович і Ющенко. Г. Ющенко і Симоненко.
Б. Ющенко і Тимошенко. Д. Литвин і Янукович.
В. Тимошенко і Янукович.

ЛІТЕРАТУРА

1. 100 найвідоміших українців / авт. статей : М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. –М.; К. : Вече; Орфей, 2001. – 584 с. – (100 найвідоміших).
2. Бойко О. Д. Історія України : посібник / О. Д. Бойко. – К. : Академія, 1999. – 568 с.
3. Бойко О. Д. Історія України : посібник / О. Д. Бойко. – 2-е вид., доп. – К. : Академвидав, 2003. – 650 с.

4. Борисенко В. Й. Курс української історії: з найдавніших часів до ХХ ст. : навч. посібник для студ. вищих закладів освіти / В. Й. Борисенко. – 2-е вид. – К. : Либідь, 1998. – 616 с.
5. Бунятян К. П. Давнє населення України : навч. посібник / К. П. Бунятян. – К. : Либідь. – 228 с.
6. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : хронологічний довідник / В. Ф. Верстюк, О. М. Дзюба, В. Ф. Репринцев. – К. : Наукова думка, 1995. – 686 с.
7. Довідник з історії України: А-Я / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – 2-е вид., доопрац. і доп. – К. : Генеза, 2001. – 1135 с.
8. Рогожин А. И. История Украины. Всемирная история XX века : пособие для поступающих в вузы Украины / А. И. Рогожин, В. А. Румянцев, Н. Н. Страхов ; под ред. В. А. Румянцева. – Харьков : Право, 2000. – 400 с.
9. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця ХVІІІ ст.) / авт. тексту О. Кучерук. – К. : Спалах ЛТД, 1998. – 216 с.
10. Історія України: курс лекцій : у 2 кн. [Кн. I – Від найдавніших часів до кінця ХІХ ст.] / Л. Г. Мельник, О. І. Гуржій, М. В. Демченко та ін. – К. : Либідь, 1991. – 576 с.
11. Історія України : навч. посібник / В. Баран, Я. Грицак, О. Зайцев та ін. – 2-е вид., зі змінами. – Львів : Світ, 1998. – 488 с.
12. Кормич Л. І. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст. : навч. посібник / Л. І. Кормич, В. В. Багацький / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. – Х. : Одиссей, 2001. – 480 с.
13. Крушинський В. Ю. Історія України. Події. Факти. Дати : довідник / В. Ю. Крушинський, Ю. К. Левенець. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Зодіак–ЕКО, 1993. – 176 с.
14. Лановик Б. Д. Історія України : навч. посібник / Б. Д. Лановик, М. В. Лазарович. – К. : Знання–Прес, 2001. – 698 с.
15. Митці України : енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К. : Українська енциклопедія, 1992. – 848 с.
16. Новітня історія України (1990–2000) : підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Вища шк., 2002. – 719 с.
17. Олійник М. Історія України : навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. – Львів : Новий Світ. – 2000, 2007. – 264 с.
18. Остафійчук В. Ф. Історія України: Сучасне бачення : навч. посібник / В. Ф. Остафійчук. – К. : Знання–Прес, 2002. – 384 с.
19. Радянська енциклопедія історії України / ред. кол. А. Д. Скаба (відпов. ред.) та ін. – К. : Укр. рад. енциклопедія, 1971. – Т. 3. Летичів–Розкопки. – 573 с.

20. Світлична В. В. Історія України : навч. посібник / В. В. Світлична ; за ред. І. М. Алексеєва. – 2-е вид., випр. і доп. – К. ; Львів : Каравела, 2003. – 306 с.

21. Українська минувшина : ілюстрований етнографічний довідник / А. П. Пономарьов, Л. Ф. Артюх, Т. В. Косміна та ін. – К. : Либідь, 1993. – 256 с.

22. Український історичний календар – 96 / за ред. акад. НАНУ П. П. Толочка. – К. : Україна, 1996. – 387 с.

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

**Методичні вказівки
для студентів усіх факультетів**

Упорядники   Робак Ігор Юрійович
                      Глебова Людмила Іванівна
                      Демочко Ганна Леонідівна
                      Чернуха Олександр Васильович

Відповідальний за випуск   Глебова Л.І.

Редактор М.В. Тарасенко
Коректор Є.В. Рубцова
Комп'ютерний набір Литвиненко І.В.
Комп'ютерна верстка О.Ю. Лавриненко

Підписано до друку 25.11.2013 р. Формат 60×84^{1/16}
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 3,1. Тираж 300 примірників.
Замовлення №1109.

Надруковано у друкарні ФОП Тарасенко В.П.
Свідоцтво № 2480017000043751 від 21.01.2002 р.
61124, м. Харків, вул. Зернова, 6/267
Тел./факс (0572) 52-82-11